

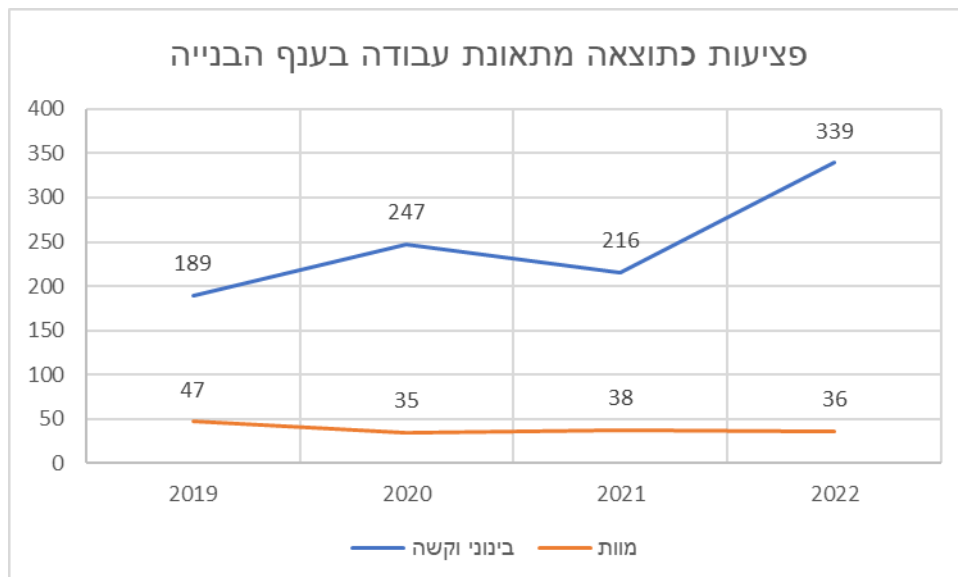
שלום רב,

הנדון: נייר עמדה בנוגע לבטיחות בעבודה בענף הבנייה וסיכום שנת 2022

1. לקראת דיון בנושא "תאונות עבודה בענף הבנייה – סיכום שנת 2022", שעתיד להתקיים ביום 30/1/2023 בוועדת העבודה והרווחה, הרינו להגיש נייר עמדה בנושא.

גידול משמעותי במספר הפצועים בתאונות עבודה

2. על פי הנתונים של קו לעובד, בשנת 2022 הייתה עלייה חדה בענף הבנייה במספר הפצועים ברמת חומרה בינוני וקשה בשנת 2022 לעומת השנים שעברו, ומספר ההרוגים ממשיך להיות גבוה (ראו גרף להלן).

3. לפי דו"ח מבקר המדינה מחודש מאי 2022¹, היחס בין מספר הנפגעים לעובדים עמד במועד בדיקתו על 11 הרוגים ל-100,000 מועסקים בישראל בענף הבנייה, נתון גבוה בהשוואה לממוצע האיחוד האירופי שעומד על 5 הרוגים בלבד². מבדיקתנו, בשנים 2021 ו-2020 היחס היה אפילו גבוה יותר ועמד בשנת 2021 על 13.5 הרוגים ל-100 אלף מועסקים³, ובשנת 2020 על 12.8 הרוגים⁴.

4. אמנם בשנת 2022 הייתה ירידה קלה ביחס זה, אך מבדיקתנו עדיין היחס בין הרוגים לאוכלוסייה היה גבוה מהיחס בדו"ח מבקר המדינה, ועמד על 12.25 הרוגים ל-100,000 מועסקים בענף⁵.

¹ "בטיחות העובדים בענף הבנייה", דוח שנתי של מבקר המדינה - מאי 2022.

² ההשוואה בדו"ח מבקר המדינה על פי נתוני 2018.

³ נתוני קו לעובד, ולוח 20.5 בשנתון הלמ"ס 73 לשנת 2021 לענף בינוני, דיוור ונדל"ן למיפוי היקף המועסקים הישראליים, הפלסטינים וה"זרים".

⁴ נתוני קו לעובד, ולוח 20.5 בשנתון הלמ"ס 72 לשנת 2020 לענף בינוני, דיוור ונדל"ן למיפוי היקף המועסקים הישראליים, הפלסטינים וה"זרים".

⁵ על פי תחשיב קו לעובד שמשלב לוח 20.5 בשנתון הלמ"ס 73 לשנת 2021 לענף בינוני, דיוור ונדל"ן למיפוי היקף המועסקים הישראליים, ושיעור "עובדים זרים" בענף, ופרסום מינהל הבטיחות מיום 24/2/2022 על שיעור עובדים פלסטינים בענף הבנייה.

5. חלק מהסיבות למספר התאונות הגבוה בענף הבנייה צוינו בדו"ח מבקר המדינה האחרון, אשר הורה על שורת כשלים מערכתיים, הנובעים בין היתר מתכנון שגוי, ריבוי גורמי מינהל מעורבים, אי מעקב שיטתי אחר הפרות ואכיפת סנקציות, והימנעות משימוש בסמכויות ואי הטלת סנקציות. **וספק אם דבר השתנה מאז פורסם הדו"ח במאי 2022.**

6. עם זאת, בפועל, היקף הבעיות רחב אף יותר, שכן ההסדרה של ענף הבנייה לא מתאימה לאופי הענף ולשוק של העסקה קבלנית של עובדים מוחלשים, ודורשת חשיבה מחדש. התמריצים שקיימים היום גורמים לזמים וחברות ביצוע רבות להעדיף מהירות בנייה על פני בטיחות, והעובדים משלמים את המחיר. המדינה בתורה מאפשרת למעסיקים המסכנים את עובדיהם ומתייחסים בזילות לחייהם, להמשיך בעבודתם ללא פגע.

7. על כן, אלו המלצותינו, כפי שפורטו בדו"ח השנתי של קו לעובד מיום 2/1/2023, ובמכתבינו למקבלי החלטות:

א. גהות ומודעות

- נקיטת צעדים ליצירת אקלים בטיחותי במקומות העבודה (בדגש על הכשרות 360 ברמת אתר).
- הקפדה על הקמת ועדות בטיחות ברמת אתר.

ב. מניעת תאונות על ידי טיוב ההסדרה

- שיפור תנאי מפקחים ותגבור יחידת החקירות.
- הארכת הוראת שעה: עוזרי בטיחות.
- שקילה מחדש של אופן יישום החלטת ממשלה 3382 מיום 11/1/2018 בדבר ביטוח דיפרנציאלי.
- חיוב בהתקנת רשתות מגן.
- הקמת ועדה ציבורית לבחינת תיעוש, מיכון ומודרניזציה בענף.
- עמידה בתנאי בטיחות כתנאי למתן רישיון קבלן על ידי רשם הקבלנים.

ג. אכיפה והרתעה

- פרסום דיווחים על תאונות עבודה שמתקבלים במינהל הבטיחות והבריאות התעסוקתית.
- התקנת נהלים על ידי רשם הקבלנים לשלילת רישיונות.
- התקנת תקנות מדרג אחריות פלילית.
- שימוש בסמכות להטלת סנקציות קיימות כמו לפי תקנות הפיגומים, תקנות ציוד מגן, תקנות גיהות ותקנות ביצוע בדיקות תקופתיות.
- קביעת תנאי בטיחות בהיתרי הבנייה שניתנים על ידי רשויות מקומיות.
- הקמת רשות לאומית לבטיחות ובריאות תעסוקתית.

הפער בנתונים

8. למרות הנתונים שפורטו בדו"ח השנתי של קו לעובד לשנת 2022 בהרחבה, נתוני מינהל הבטיחות והבריאות התעסוקתית מציגים לכאורה תמונת מצב אחרת. לפי מינהל הבטיחות, בשנת 2022 היו 23 הרוגים בענף הבנייה, ובשל שיפור באקלים הבטיחות באתרי הבנייה, הוטלו 1,200 צווי בטיחות פחות בהשוואה לשנה שעברה בענף.

⁶ להרחבה, ראו [דו"ח שנתי של קו לעובד לשנת 2022](#) בנושא בטיחות בעבודה.

9. עם זאת, לא ברור מדוע מינהל הבטיחות החל לסווג אירועים שבעבר סווגו כתאונות עבודה, כתאונות אחרות. כך למשל, אירועים של נפילה בזמן טיפוס על מנוף או נפילה ממרפסת גבוהה באתר בנייה לא סווגו כתאונות עבודה ונכנסו לרשימה נפרדת שכותרתה "אירועי תמותה ב-2022 מסיבות שאינן קשורות לתהליכי עבודה". כך גם חלק מהתאונות בבתי פרטיים סווגו על ידי מינהל הבטיחות כתאונות עבודה, אך בחלק מהמקרים הם נכנסו לאותה רשימה נפרדת שטיבה לא ברור. אירועים שהתרחשו מעבר לקו הירוק גם לא נספרו על ידי מינהל הבטיחות, לרבות התאונה הקטלנית בגבעת זאב מה-12/12/2022 בה נהרגו שני עובדים. ובענפים אחרים, תאונות עבודה שנגרמו בשל פגיעה מרכב עבודה סווגו כתאונות דרכים ברשימה הנפרדת.

10. לא ייתכן שמינהל הבטיחות מפרסם רשימה נפרדת של אירועים שסווגו כאירועי תמותה מסיבות שלא קשורות לכאורה ל"תהליכי עבודה", מבלי לנמק מדוע האירועים לא סווגו על ידו כתאונות עבודה.

11. ודוק. עובדים בענף הבנייה חשופים לסיכונים תעסוקתיים מגוונים שנובעים מתהליכי העבודה בפרויקטים השונים. האחריות עליהם, כמו גם היכולת למנוע את הפגיעה בהם, נמצאת בידי ממוני בטיחות במקום העבודה, יזמים וקבלנים, שצריכים להדריך את העובדים ומנהלי הצוותים, לדאוג לאספקת ציוד מגן תקין, לפקח על השימוש בו, ואף לתת דין וחשבון מקום בו קרתה תאונה. סיווג שגוי של תאונות עבודה יסיר את האחריות מאותם גורמים שאחראים על הבטיחות, ויפגע ביכולת של משפחותיהם של ההרוגים לקבל צדק.

על כן, על מינהל הבטיחות לפרסם את הנימוקים לאי סיווג תאונות עבודה ככאלו, ועליו לקבוע קריטריונים ברורים לסיווג תאונות עבודה, כדי למנוע מניפולציות לכאורה על הנתונים.

*

12. לסיום, חשוב לציין ש"אקלים הבטיחות" הוא רק נדבך אחד של התופעה, ומשבר התחלואה התעסוקתית, ופגיעה מתמשכת בזכויות המגן של העובדים, הם נדבכים נוספים ב"אקלים ההפקרה" של שוק העבודה בישראל. שכן, כפי שציין אחד העובדים שראיינו לאחרונה: "מעסיק שיפר את זכויות העבודה, יפר גם את הבטיחות. מי שלא מספק את כל הציוד הנדרש... אז הוא גם יפר את השכר."

13. הקשר בין תנאי העבודה לבטיחותם ובריאותם של העובדים הוא ברור כפליים בענף הבנייה, ולא בכדי עיקר תאונות העבודה הן בענף זה, אשר רווי בעבודת כפיים, הגירת עבודה ומבני העסקה פוגעניים. על שר הכלכלה והתעשייה לגבש בהקדם תוכנית עבודה סדורה תוך נקיטה בגישה אקטיבית ומניעתית, כדי למנוע את ההרוג הבא.

ברכה, ר.ג. קבלה

עו"ד דיאנה בארון,
מנהלת מדיניות ציבורית ורכות תחום
בטיחות ובריאות תעסוקתית
קו לעובד

העתקים:

גב' ענת כהן שמואל, מנהלת ועדת העבודה והרווחה
עו"ד נועה בן שבת, יועצת משפטית ועדת העבודה והרווחה
חברי וחברות ועדת העבודה והרווחה